

Kulturguiden

GODDAG DANMARK

Kulturguiden

GODDAG DANMARK

”Goddag Danmark” er udgivet af den folkeoplysende forening Folkevirke. Ønsket er, at nyankomne hurtigt skal føle sig velkomne i Danmark og med råd og vejledninger bedre kan navigere i det danske samfund.

Lovgivningen er én ting, men de uskrevne regler og de kulturbårne retningslinjer er noget helt andet. De kan være svære at aflæse for nydanskere, som ikke er vokset op i Danmark.

Med pjecen ”Goddag Danmark” peges på nogle af de områder, som kan være svære at orientere sig i, og som skiller sig ud fra lande med kulturer, som er meget forskellige fra den danske.

Helt enkelt kan det siges, at der naturligvis er mange gode måder at møde danskerne på. Men en af de vigtigste forudsætninger for at falde godt til i Danmark er, at man sørger for at skabe sig gode netværk. For eksempel er det en god idé at deltage i kaffepauser på arbejdet og tage del i de frivillige fællesskaber i bl.a. foreningslivet.

Denne pjece foreligger foruden på dansk også på engelsk og tyrkisk.

GOD LÆSELYST!

Udgivet med økonomisk støtte fra

■ KORT OM DANMARK	6	Ældrepleje	19
Tillid og demokrati	6	Støtte til ældre	20
■ DET DANSKE DEMOKRATI	8	Død	20
Grundloven	8	Skilsmisse	20
Ytringsfrihed	8	Krisecentre	21
Religionsfrihed	9	Biblioteker	22
Myndighedsalder	9	Gensidig tillid	22
Ligestilling	9	■ PÅ JOB I DANMARK	24
Den kriminelle lavalder	9	Arbejdspladsen	24
Behandling af børn	10	Arbejdsmarkedet	25
Rettigheder	10	Arbejdsløs	26
Arveloven	10	■ MYNDIGHEDER	28
Økonomi	10	Politi	28
■ FORMELLE KRAV	12	Domstole	28
Digital Post	12	Straffe	29
CPR-nummer	12	■ DET UFORMELLE MØDE MED DANSKERNE	30
Sundhedskort	13	Lær dansk	31
MitID	13	Gensidig respekt for andre	31
■ FORVENTNINGER TIL FÆLLESSKABET	14	■ ET TYPISK DANSK FAMILIELIV	32
Sundhedsvæsnet: Læger	15	Samspil mellem generationer	32
Sundhedsvæsnet: Psykolog	15	Danske fester	33
Sundhedsvæsnet: Tandlæge	15	Fest på arbejdspladsen	33
Sundhedsvæsnet: Hospitaler	16	■ SÅDAN BRUGER DANSKERNE DERES FRITID	34
Sundhedsvæsnet: Barselsorlov	16	Forældre/børn-samarbejder i vuggestuer, børnehaver og skoler ...	34
Sundhedsvæsnet: Abort	17	Foreninger	34
Pasning af mindre børn	17	Links til supplerende læsning	36
Børnehaver	17	Stikordsregister	38
Skoler	18		
Skolegang: Offentlige folkeskoler	18		
Skolegang: Friskoler og private grundskoler	18		
Skolegang: Skole og fritidsordninger	19		

KORT OM DANMARK

For bedre at forstå hvordan det danske samfund fungerer i praksis, kan det være nyttigt med en kort introduktion af Danmark. Det følgende er nogle hovedtræk af det danske samfund – geografisk og lov-mæssigt.

Danmark er et lille land, med ca. 6 mio. indbyggere. Landet består af mange øer og en halvø. Danmark grænser op til Tyskland og Sverige. Landet er ca. 43.000 kvadratkilometer stort og har en 8.593 kilometer lang kystlinje. Landet er meget fladt, og det højeste punkt er 170 meter højt og ligger i Jylland.

Danmark byder på skov og strand. Her må man gerne opholde sig og bade. Hvis det er et privat område, må man gerne gå tur, hvis man overholder de regler, der står ved indgangen til skoven eller stranden. Disse vil oftest være, at man skal gå på stier, ikke må slå telt op eller holde picnic. Man må kun samle grene og små stykker træ, hvis man har tilladelse til det.

Desuden må voksne kun fiske, hvis de har købt et fisketegn. Det gælder både for søer og hav.

Tillid og demokrati

I Danmark er den sociale tillid stor. Den indlæres hos børn på et tidligt tidspunkt og forbliver stabil resten af livet. I Danmark stoler en stor del af befolkningen på regeringen, retsvæsenet, politiet og administrationen. Danmark har sammen med de øvrige skandinaviske lande mest social tillid i verden.

Tilliden viser sig på mange måder – f.eks. er det helt almindeligt at lade sin barnevogn med den sovende baby stå uden for, mens man selv er på café eller på besøg hos bekendte. Der er en helt grundlæggende tillid til, at babyen trygt kan sove alene uden overvågning.

Den udbredte tillid bygger især på, at der er en udtalt forventning om, at ens medborgere lever op til tilliden og ikke overtræder bl.a. de vedtagne moralkodex og kulturelle spilleregler.

Danmark er en demokratisk stat. Ifølge en dansk filosof er demokrati den fredeligste måde at være uenige på. Danmark blev officielt en demokratisk stat den 5. juni 1849. Dagen markeres hvert år med flag fra alle offentlige bygninger og på busser samt med taler fra danske politikere.

I Danmark er magten delt i tre:

- Den lovgivende magt, som er Folketinget.
- Den udøvende magt, som er regeringen.
- Den dømmende magt, som er domstolene.

”Hvorfor lader danskerne deres små børn sove udendørs?”

Danmark er et sikkert land, hvor danskerne lader deres små børn sove udendørs i deres barnevogn. Danske forældre stiller ofte barnevognen uden for en forretning, hvis de skal ind at handle eller hvis de sidder på en café for at drikke en kop kaffe med venner. Forældrene mener, at det er sundt med frisk luft.

Et eksempel på, hvordan magtdivisionen virker, er, at hvis du bliver arresteret, vil politiet altid gøre opmærksom på, hvad klokken er. Dette er, fordi arrestanten skal stilles for en dommer inden for 24 timer. Dommeren – den dømmende magt – skal vurdere, om arrestationen, foretaget af politiet, er i orden i følge lovene.

DET DANSKE DEMOKRATI

Det danske demokrati bygger på en række love – først og fremmest grundloven, som angiver en række spilleregler for den demokratiske stat. I det følgende nævnes nogle af de væsentligste. Når man kender dem, bliver det langt lettere at navigere i det danske samfund og forstå danskernes tilgang til hverdagslivet.

Grundloven

Den 5. juni 1849 blev Danmarks Riges Grundlov vedtaget. Kong Frederik den 7. frasagde sig magten og regeringsformen blev indskrænket monarki.

Den danske grundlov er, i forhold til mange andre landes, ganske kort. Den består af 11 kapitler og 89 paragraffer. Hele grundloven kan stå på under 40 sider.

Det er svært at ændre grundloven. Folketinget skal vedtage ændringen, afholde valg og derefter godkende ændringen. Folketinget er valgt af danske statsborgere, som er bosat i Danmark, Grønland

og Færøerne. Alle danskere, som er fyldt 18 år, og som har fast bopæl i Danmark, har valgret.

Til kommunalvalg, som holdes hvert fjerde år, kan også alle med permanent opholdstilladelse i Danmark stemme.

Ytringsfrihed

I Danmark har man en grundlovssikret ytringsfrihed. Det betyder, at man må sige, hvad man mener. Det er f.eks. muligt at skrive læserbreve til aviserne, hvor man udtrykker sin mening. Dog er det vigtigt at være opmærksom på, at det, man siger og skriver, skal holde sig inden for lovens rammer, nemlig at det f.eks. er forbudt at krænke andres ære og at komme med racistiske og sexistiske udtalelser.

I Danmark er der også forsamlingsfrihed. Den rettighed betyder, at det er tilladt at samles til møder og demonstrationer. Det kræver dog en tilladelse fra politiet at gennemføre en offentlig demonstration

– demonstrationer kan f.eks. kræve, at politiet afspærrer gader og varsler trafikale ændringer.

Religionsfrihed

I den danske grundlov står "Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten". Derfor er alle kristne helligdage fridage i Danmark. Ca. 70% af den danske befolkning er medlem af Folkekirken. Religion betragtes af de fleste som en privatsag, derfor er der ikke i samme grad knyttet sociale samvær med kirkegangen. Dog tilbyder flere kirker ugentlig fællesspisning, ligesom der arrangeres en række fællesmøder i kirkerne. Desuden arrangerer flere kirker jævnligt koncerter. I Danmark findes en række anerkendte trossamfund, ligesom flere trossamfund har egne begravelsespladser. Selv om man i Danmark har religionsfrihed, har man ikke religionslighed.

Myndighedsalder

I Danmark er myndighedsalderen 18 år. Indtil man fylder 18 år betragtes man som "mindreårig" og kan derfor kun indgå begrænsede aftaler.

Den, som har forældremyndigheden over en "mindreårig", er automatisk værge.

Indtil det fyldte 18. år kan forældre i en række sager derfor bestemme inden for en række forhold – bl.a. økonomiske.

Ligestilling

I Danmark er der vedtaget en ligestillingslov, og i regeringen er der udpeget en ligestillingsminister.

Ligestilling mellem kønnene betyder, at kvinder og mænd har lige pligter, rettigheder og muligheder inden for alle vigtige områder af livet. Der er ligestilling mellem borgere af forskellig seksuel orientering, religion og herkomst. Ligestilling betyder også, at alle borgere i Danmark stilles lige med hensyn til blandt andet løn, uddannelse og politisk indflydelse. I Danmark er det f.eks. forbudt i stillingsannoncer at søge en medarbejder af et bestemt køn. En kvinde, der er gravid, kan ikke fyres med begrundelsen, at hun venter barn. Desuden må en arbejdsgiver i forbindelse med en ansættelsessamtale ikke spørge kvinden, om hun er gravid eller har tænkt sig at skulle have børn.

Sidst kan nævnes, at ligestilling også gælder, når man hilser på hinanden. En normal hilsen, når man møder andre, er, at man giver dem hånden. Man rækker højre hånd frem og giver hinanden et håndtryk. Det gælder både i mødet med myndigheder og bekendte.

Kun ved nære venner og familie omfavner danskerne hinanden og giver eventuelt også et kindkys.

Den kriminelle lavalder

Den kriminelle lavalder er anderledes end myndighedsalderen. Den kriminelle lavalder er i Danmark 15 år. Det betyder, at

børn under 15 år ikke kan idømmes fængsel for en forbrydelse, uanset hvor grov den måtte være. Et barn under lavalderen og dets forældre kan dog blive holdt erstatningsansvarlig for sine gerninger.

Behandling af børn

Samleje med unge under 15 år er forbudt. Vold og overgreb mod børn er forbudt. Man må hverken slå egne eller andres børn. I straffeloven står der, at "det er forbudt at slå et andet menneske". Forbud mod vold og overgreb gælder for både psykisk og fysisk vold.

Rettigheder

I Danmark findes en række grundlovs-sikrede rettigheder, som betyder meget for danskerne. I grundloven nævnes det bl.a., at der i Danmark er religionsfrihed, ytringsfrihed og forsamlingsfrihed, og at boligen er ukrænkelig.

At "boligen er ukrænkelig" betyder som udgangspunkt, at ingen må gå ind i din bolig uden at have en tilladelse fra domstolene. Dog må politiet, hvis det er tvungende nødvendigt og drejer sig om helt særlige tilfælde, godt gå ind i din bolig. Alle borgere i Danmark skal behandles ens, og man kan ikke komme i fængsel på grund af sin religion, sin seksuelle orien-

tering, sine politiske holdninger, eller hvor ens familie stammer fra.

Selv om der i Danmark er en udstrakt frihed inden for en lang række områder, så er der også begrænsninger. Her er det vigtigt at huske på, at borgere i Danmark ikke uden særlig tilladelse må gå med skydevåben eller større knive.

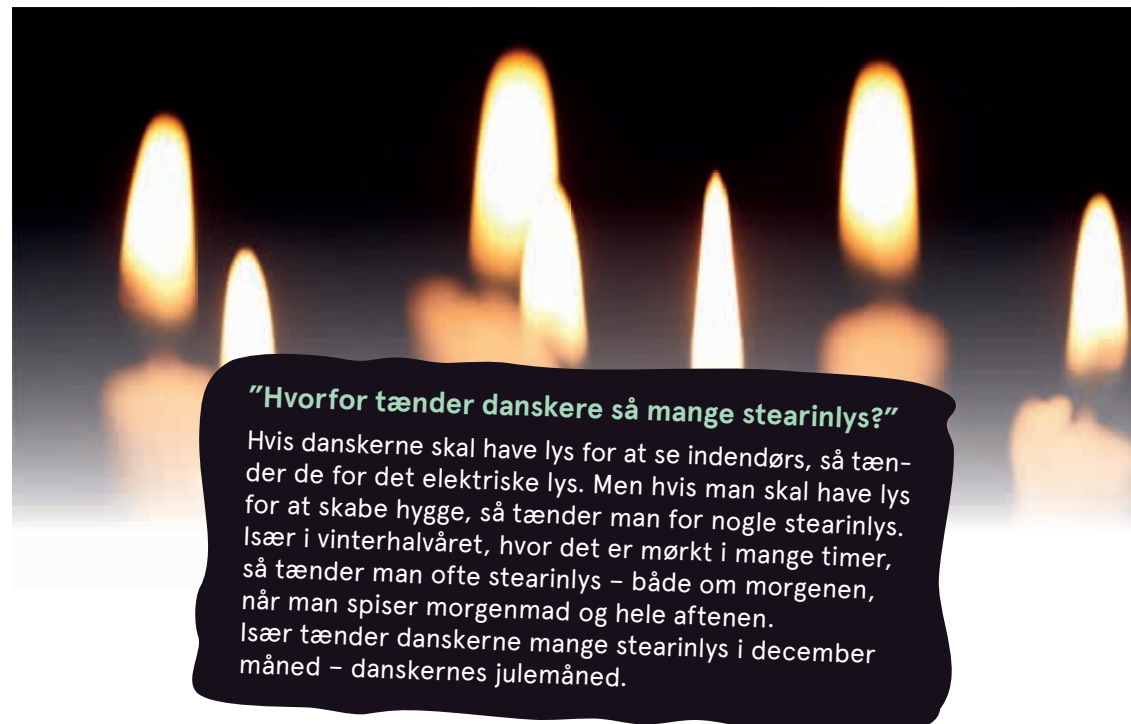
Arveloven

Det er altid vigtigt at få nedskrevet sin sidste vilje – at få skrevet et testamente. Det kan enten være et stykke papir, hvor man nedskriver sine ønsker til bobehandling og ønsker om, hvem der skal arve. Papiret skal derefter underskrives og kan lægges blandt ens personlige papirer. Man kan også vælge at få sit testamente tinglyst hos en notar. Kontoret hører under domstolen.

Hvis der ikke er skrevet testamente, så fordeles arven via skifteretten. Som udgangspunkt arver ægtefællen så en tredjedel, mens børnene arver to tredjedele. Ved den sidste forælders død arver børnene lige, med mindre der i et testamente er fastsat andet. Dog skal ethvert barn have en tvangsarv og kan altså ikke gøres helt arveløs. Hvis et eller flere af børnene er døde, så arver disses børn på lige fod med afdødes børn. Hvis der ingen børn er, arver forældrene. Er der ingen arvinger, så tilfalder arven staten.

Økonomi

I et ægteskab er mand og kone som udgangspunkt fælles om økonomien. Det vil sige, at man er fælles om gæld, med mindre begge har skrevet under på, at gælden er personlig. Dette gælder for eksempel studiegæld.

"Hvorfor tænder danskere så mange stearinlys?"

Hvis danskerne skal have lys for at se indendørs, så tænder de for det elektriske lys. Men hvis man skal have lys for at skabe hygge, så tænder man for nogle stearinlys. Især i vinterhalvåret, hvor det er mørkt i mange timer, så tænder man ofte stearinlys – både om morgenen, når man spiser morgenmad og hele aftenen. Især tænder danskerne mange stearinlys i december måned – danskernes julemåned.

FORMELLE KRAV

Når man har kontakt med offentlige myndigheder i Danmark, foregår det ofte digitalt – typisk via hjemmesider eller via offentlige portaler som f.eks. e-boks.dk, borger.dk og skat.dk.

Danmark har gennem mange år været et af de førende lande i hele verden, når det gælder digitalisering. Det er en strategi, som danske politikere har valgt for at sikre god, offentlig service.

Nogle processer i det offentlige går ofte hurtigere, når kommunikationen sker digitalt. Dertil kommer, at en digital kommunikation er meget sikker. De personfølsomme informationer bliver altid krypteret, når der kommunikeres via de godkendte kanaler.

Den digitale kommunikation kan foregå fra egen pc i hjemmet, eller man kan låne en pc på et bibliotek, hvor personalet også kan hjælpe med processen, hvis man har brug for det. Denne service er gratis.

Digital Post

Siden 2014 har det været obligatorisk at modtage breve fra det offentlige i form af digital post i e-boks.dk.

Det kan for eksempel være information om udbetaling af offentlige pensioner, meddelelser fra skattevæsenet, breve fra kommunen eller indkaldelser til undersøgelser på sygehuset. Man kan dog i særlige tilfælde blive fritaget for at blive tilknyttet digital post. Man skal så søge om fritagelsen på borgerservice. Bliver ens anmodning godkendt, så vil man i stedet modtage fysiske breve.

CPR-nummer

Når man kommer til Danmark og har ret til at være her i mere end tre måneder, skal man have et CPR-nummer fra Folkeregisteret. CPR står for "Central Person Register". For at få et CPR-nummer skal man enten møde op i sin kommunes borgerservice eller ved en International Citizen

Service (ICS). Inden man skal i borgerservice, skal man via hjemmesiden have booket en tid. Når man tager til borgerservice, skal man medbringe sin opholdstilladelse, sit pas og dokumentation for den adresse, man bor på.

Når det gælder CPR-numre til børn, er der forskellige regler.

Et nyfødt barn skal registreres senest 14 hverdage efter fødslen. Hvis fødslen foregår på et hospital, sørger jordemoderen for personnummer og registrering. Ved hjemmefødsel skal forældrene selv anmelde fødslen. Anmeldelsen skal sendes til morens bopælsogn. Dog gælder det, at hvis fødslen sker i Sønderjylland, så skal fødslen anmeldes til kommunen.

Er barnet født i udlandet, så vil det først få tildelt et personnummer, når det flytter til Danmark og opfylder kravene til at blive registreret som indrejst i CPR. Hvis barnet bliver døbt i folkekirken i Danmark, vil sognet dog tildele det et såkaldt administrativt personnummer, som er et rigtigt personnummer.

Sundhedskort

I Danmark er de fleste lægebesøg og behandlinger på specialklinikker og sygehuse gratis, når man har et sundhedskort. Man kan få sundhedskortet tilsendt sin adresse, når man har registreret sig som patient hos en lokal læge eller et lægehus. Fra 2024 skal man betale for at få et fysisk sundhedskort, mens det er gratis at få et digitalt, som skal ligge på mobiltelefonen. I Danmark er det meget almindeligt, at flere læger har oprettet et fælles lægehus, så patienterne kan vælge mellem forskellige læger og har alternative muligheder, hvis ens egen læge skulle være syg.

Børn skal også have deres eget sundhedskort. Kortet sendes automatisk med posten, når ens barn er blevet navngivet/døbt. Der går typisk tre uger, efter barnet er blevet navngivet/døbt. Man skal være opmærksom på, at sundhedskortet kun afleveres, hvis barnets efternavn står på familiens postkasse.

Når børn mellem 15 og 18 år skal have nyt sundhedskort, skal barnet selv bestille det via digital selvbetjening med sit eget MitID.

MitID

MitID er et personligt digitalt ID, man bruger i Danmark til login og digital signatur. Med MitID kan man bevise, hvem man er, på nettet – f.eks. når man skal vælge sin læge, overføre penge i sin netbank eller se post fra det offentlige i e-boks. For at få adgang til disse sider skal man bruge MitID. Man må kun bruge sit eget MitID, og man må ikke dele det med andre.

For at få et MitID kan man enten gøre det fra en computer ved at følge vejledningen på www.mitid.dk eller møde op i borgerservice i sin kommune. Man skal kunne bevise, hvem man er. MitID stiller høje krav til, at man kan dokumentere sin identitet, bl.a. for at undgå identitetstyveri. I borgerservice skal man derfor huske at medbringe opholdstilladelse, pas og et dokument med CPR-nummer på (f.eks. sundhedskort). Man skal også tage en person med, som kan være et "vidne" og bekræfte, hvem man er.

Børn kan få MitID, når de fylder 13 år.

**GODDAG
DANMARK**

FORVENTNINGER TIL FÆLLESSKABET

I mange internationale undersøgelser fremstår Danmark som et af de lande, hvor borgerne er mest lykkelige, og hvor tilliden til myndigheder er meget stor.

Mange undersøgelser viser også, at Danmark er et land med meget lav korrupsion, og hvor der er stor gennemsigtighed i de beslutninger, som myndigheder og offentlige kontorer tager.

Lykke, tillid og stort set ingen korrupsion bygger på en række forudsætninger, som de fleste danskere tager for givet.

Som udgangspunkt forventer danskerne, at man overholder alle landets love, og at man følger de retningslinjer, som ligger bag lovenes udformning.

Efter Anden Verdenskrig blev afsluttet begyndte danskerne mere målrettet at indrette det danske samfund ud fra et ønske om at få opbygget en velfærdsstat, hvor alle borgere skal have de samme muligheder. Det indebærer bl.a., at alle, der ikke kan klare sig selv, bliver hjulpet,

og at det offentlige sikrer rammer for, at der bliver givet omsorg til gamle og syge. Hvis det offentlige skal kunne klare de opgaver, er det nødvendigt, at alle voksne, som arbejder og tjener penge, også betaler skat af deres indkomst.

Der skal betales skat af alt, hvad man tjener. Hvis det offentlige opdager, at en borger har tjent penge uden at have opgivet det til skattevæsenet, skal der betales skat af det beløb, man har tjent. Desuden skal der betales en stor bøde. I særligt alvorlige tilfælde kan der desuden idømmes en fængselsstraf.

Det er med borgernes skattebetalinger, at det bl.a. bliver muligt at tilbyde:

- Et gratis sundhedsvæsen.
- Offentlige tilskud til pasning af mindre børn.
- Gratis skolegang.
- Gratis ældrepleje.
- Gratis ophold på et krisecenter.
- Bibliotekerne, som er gratis at bruge.
- Offentlige veje, som bliver vedligeholdt.

Sundhedsvæsenet: Læger

I Danmark er de fleste lægebesøg og behandlinger gratis, når man har et sundhedskort. Man får sundhedskortet tilsendt sin adresse, når man har registreret sig som patient hos en læge eller et lægehus. På nettet kan man finde navn og adresse på en læge eller et lægehus i nærheden af, hvor man bor. Den syge skal selv aftale en tid hos lægen. Tiden for besøget skal overholdes. Hvis man ikke møder op, uden at melde afbud, skal man ofte betale et gebyr. Besøget hos lægen er som udgangspunkt personligt, og man går som regel alene ind til lægen. Forældre følger naturligvis deres børn, ligesom personer med en personlig hjælper uden problemer kan tage denne med ind til lægen.

Sundhedspersonalet har tavshedspligt. Patienten kan bede om at måtte tage en ekstra person med ind til konsultationen – det kan være en ægtefælle eller nær bekendt, som kan være med til at støtte én i en svær samtale. Der findes desuden NGO-foreninger, som har et bisidderkorps, der kan bistå ved denne type besøg.

Er der behov for tolkning hos lægen, kan man i visse tilfælde få det tildelt.

Sundhedsvæsenet: Psykolog

Hvis børn, unge eller voksne har det psykisk dårligt, er der mulighed for at få en henvisning til en psykolog fra sin læge. Med en henvisning er det muligt at få økonomisk tilskud til sine behandlinger hos en psykolog. Henvisningen skal tages i brug senest tre måneder efter, den er blevet udstedt.

Der gives tilskud til psykologhjælp til bl.a. pårørende til alvorligt psykisk syge personer, personer ramt af en alvorligt invaliderende sygdom, pårørende ved dødsfald og personer, der inden det fyldte 18. år har været ofre for incest eller andre seksuelle overgreb.

Tilskuddet udgør 60% af psykologens honorar. Typisk får man tilskud til 12 konsultationer.

Unge mellem 18 og 24 år kan få gratis psykologbehandling, hvis de henvises med angst og depression.

Sundhedsvæsenet: Tandlæge

Børn og unge fra 0 til 22 år kan gratis få tandlægebehandling. Er den unge mellem 18 og 25 år og medlem af Sygeforsikringen "danmark", gives der et tilskud på 100% til eftersyn, røntgen og tandrensning hos en privatpraktiserende tandlæge.

Derefter koster det penge at få behandlet sine tænder hos en tandlæge. Med et sundhedskort kan man få økonomisk tilskud til tandbehandlinger. Det er vurderinger, som afgøres i ens kommunale socialforvaltning. Man vælger selv sin tandlæge, og valget er ikke afhængigt af ens bopæl, sådan som det typisk er, når man vælger læge.

Sundhedsvæsnets: Hospitaler

Det er gratis at benytte offentlige hospitaler. Man bliver typisk henvist af sin egen læge. Når man er indlagt, kan man modtage besøg af sin familie. Ved besøg skal alle tage hensyn til de øvrige patienter. Det vil sige, at der f.eks. ikke må være for mange gæster på samme tid, og at de besøgende skal tale dæmpet sammen. Som indlagt sørger hospitalet for tøj og mad, ligesom det er hospitalets egne ansatte, som står for rengøring og pleje af patienterne.

I forbindelse med måltiderne kan man vælge mellem flere forskellige retter. Vegetarisk kost bliver mere og mere udbredt, så det er også muligt at vælge rene vegetariske retter på hospitalerne, ligesom der tages hensyn til eventuelle allergier.

Sundhedsvæsnets: Barselsorlov

Forældre har tilsammen ret til 48 ugers orlov med offentligt betalte barselsdagpenge efter barnets fødsel. Derudover har mødre ret til fire ugers orlov før fødslen med offentligt betalte barselsdagpenge.

De 48 ugers orlov er delt ligeligt mellem forældrene, så hver forælder som udgangspunkt har 24 ugers orlov efter fødslen med offentligt betalte barselsdagpenge. Ud af de 24 uger skal to af ugerne holdes i forbindelse med fødslen.

13 af ugerne kan overdrages til den anden forælder.

Sundhedsvæsnets: Abort

I Danmark har kvinder over 18 år ret til at få foretaget en abort, hvis den kan foretages inden udgangen af 12. graviditetsuge.

Kvinderne har desuden ret til at få information om den støtte, som hun kan få, hvis hun vælger at gennemføre graviditeten. Abort er gratis for kvinder, der har fast bopæl i Danmark. Det er en ydelse, som det offentlige betaler.

Er den gravide kvinde under 18 år, skal forældre eller værge give samtykke til indgrebet.

Hvis en kvinde ønsker at få foretaget en abort, skal hun henvende sig til egen læge eller en speciallæge. Indgrebet bliver herefter foretaget på et hospital eller hos en gynækolog.

Den 1. juni 2025 indfører Danmark nye regler for abort. Efter de nye regler hæves abortgrænsen, så man efter den 1. juni 2025 kan få foretaget abort indtil udgangen af 18. graviditetsuge. Efter indførelsen af de nye regler vil kvinder mellem 15 og 17 år desuden kunne få foretaget en abort uden samtykke fra forældre eller værge.

Pasning af mindre børn

De fleste voksne danskere har enten et arbejde eller er i gang med en uddannelse. Derfor bliver de fleste mindre børn passet af andre end deres forældre, når de er fyldt et år. Fra de er et til tre år er det i en vuggestue eller hos en dagplejer. Fra de er tre til omkring seks år, er det i en børnehave.

En dagplejer er en person, som er ansat af kommunen til at passe typisk fire-fem børn i sit eget hjem.

I vuggestuer består personalet typisk af et miks af uddannede pædagoger, uddannede pædagogiske assistenter og pædagogmedhjælpere uden en pædagogisk uddannelse.

Hos en dagplejer har dagplejeren typisk fået et kortere kursus.

Selv om det offentlige yder tilskud til ordningerne, så koster det begge steder penge at få sine børn passet. Dog kan forældrene søge om yderligere økonomisk tilskud til pasningen.

Børnehaver

De mindre børn kommer typisk i børnehaver, når de fylder tre år. Her går de, indtil de skal i skole. I Danmark starter børn i 0. klasse, når de fylder seks år. Skolen forventer, at børnene har gået i børnehaver, så man er sikker på, at de kan tage deres eget tøj på, modtage en fælles besked, sidde stille og fungere som en del af en gruppe. Desuden lægger man vægt på børnenes sproglige udvikling.

Personalet i børnehaverne består typisk af et miks af uddannede pædagoger, uddannede pædagogiske assistenter og pædagogmedhjælpere uden en pædagogisk uddannelse.

Selv om det offentlige yder tilskud til driften af børnehaverne, skal forældrene

betale for at have deres børn i børnehaverne. Der kan dog søges om økonomisk tilskud til pasningen.

Skoler

I Danmark findes forskellige skoleformer. Fælles for dem er, at der er 10 års undervisningspligt. For danskerne er det afgørende, at der er tale om undervisningspligt og ikke skolepligt, sådan som det findes mange andre steder i verden.

Undervisningspligten betyder, at danske forældre selv kan vælge, hvordan deres barn skal undervises – i en offentlig folkeskole, på en privat skole eller få hjemmeundervisning. Alle steder er der dog krav om, at der følges bestemte regler for undervisningen og dens indhold, så alle børn ender med at have fået tilbudt det samme pensum. Hvis barnet ikke modtager undervisning i en offentlig skole, vil en offentlig myndighed kontrollere, at barnet har lært det, som loven kræver, og som står i de offentlige undervisningsplaner.

Langt de fleste børn i Danmark går i en offentlig folkeskole, som findes over hele landet.

Skolegang: Offentlige folkeskoler

Det er gratis at gå i folkeskolen. Det betyder, at undervisning og bøger intet koster. Der kan i nogle tilfælde opkræves en mindre sum for at deltage i skolerejser.

Der er ikke skoleuniformer i danske folkeskoler. Drengene og pigerne går i samme klasse. I idræt er piger og drenge ofte opdelt, så drengene har en mandlig lærer og pigerne en kvindelig, ligesom drenge og piger klæder om og efter undervisningen bader hver for sig.

I skolen arbejder eleverne ofte selvstændigt i små grupper. Undervisningen kan foregå uden for skolen f.eks. på en udflugt eller på en lejrskole. Her rejser eleverne med mindst to lærere til en camp, hvor man bor i en uge. Man har dermed flyttet undervisningen til et andet sted i Danmark.

I folkeskolen forventes det, at forældrene deltager aktivt i deres børns dagligdag. Det betyder, at de f.eks. sørger for, at deres børn møder til tiden, har madpakke med i skole, at børnene laver deres lektier og ikke kommer for sent i seng. Skolen holder forældremøder og -samtaler. Møderne foregår mellem lærere og forældre og foregår typisk uden for skoletiden. Her skal forældrene møde op til en bestemt tid, hvor de har en personlig samtale med lærerne.

Skolegang: Friskoler og private grundskoler

Friskoler og private grundskoler kan oprettes af en forældrekræds, som har en anden religiøs overbevisning end folkeskolens, eller af forældre, som har en fælles grundholdning til særlige forhold. Undervisningssproget skal være dansk, og undervisningens indhold skal være det

samme som i folkeskolen. I disse skoler gives undervisning, der stemmer med skolenes egen overbevisning, og undervisningen er tilrettelagt i overensstemmelse med denne overbevisning. Skolerne afgør frit, hvilke elever de vil have på skolerne.

Skolerne skal efter deres formål og i hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med demokratiske rettigheder, frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene. Skolerne kan tillige omfatte 1-årig undervisning på 10. klassetrin.

Skolerne kan få tilskud fra det offentlige. Desuden har skolerne en grad af forældrebetaling.

Skolegang: Skole og fritidsordninger

De fleste skoler har et tilbud om fritidsordninger for børn fra cirka 6-10 år. Det er frivilligt, om børnene skal gå i en fritidsordning. Det er et tilbud til forældre, som ønsker en pasningsordning for deres børn. Oftest ligger fritidspasningen på den skole, hvor barnet går, ellers ligger den i nærheden af skolen. Her leger børnene under opsyn efter skoletid. Uddannede pædagoger sørger for tilbud som bl.a. leg, sport og arbejde på værksteder.

Fritidsordningerne får tilskud fra det offentlige, men forældrene skal betale et mindre beløb for at have børn i fritidsordningen.

Ældrepleje

Når man fylder 67 år, kan alle med dansk statsborgerskab få offentligt betalt folke-

pension. Fra 2030 reguleres folkepensionsalderen til 68 år. Herefter sættes pensionsalderen løbende op.

For at få fuld folkepension skal modtageren have boet i Danmark i mindst 40 år efter det fyldte 15. år. Har modtageren haft fast bopæl i Danmark i mindst tre år mellem det fyldte 15. år og folkepensionsalderen, kan der udbetales en nedsat folkepension. Sidst kan nævnes, at der er visse undtagelser fra kravet om statsborgerskab, bl.a. for flygtninge og EU-borgere.

Borgerne skal selv ansøge om at få udbetalt folkepensionen. Når man tilkendes ret til pension, udbetales den automatisk til modtagerens bankkonto hver måned. Folkepensionisters arbejdsindkomst indgår fra 1. januar 2024 ikke i beregningen af folkepension.

Hvis man er ude af stand til at arbejde, indtil man opnår folkepensionsalderen, er det muligt at søge seniorpension eller førtidspension.

Hvis man har fysiske eller psykiske handicaps, kan man få hjælp fra det offentlige både i form af penge og hjælpemidler.

Støtte til ældre

Hvis man bliver svækket eller syg og har brug for særlig pleje, kan kommunen anvise personer, som kan komme i ens hjem og yde forskellige former for hjælp og pleje. Hjemmehjælp i forskelligt omfang – det kan f.eks. være hjælp til personlig pleje og hjælp til rengøring samt andre praktiske gøremål.

Får man brug for hjælp mange gange i døgnet eller af anden årsag får brug for mere omsorg og pleje, end den, som hjemmehjælpen kan give i hjemmet, kan man søge kommunen om en plads i en beskyttet bolig eller på et plejehjem.

Når man bliver henvist til en plejehjemsplads, kan man frit vælge det plejehjem, som man helst vil bo på. Man kan frit vælge mellem alle plejehjem i ens kommune, og hvis du ønsker det i andre kommuner.

En bolig på et plejehjem er typisk en mindre bolig på et til to værelser og med eget toilet og bad. Nogle plejehjem har også boliger med eget køkken.

Der er ofte ventetid på en bolig på et plejehjem. Selv om det offentlige yder tilskud, så koster det penge at bo på plejehjem, men man kan søge om et offentligt tilskud.

Død

Ved dødsfald skal en læge skrive en dødsattest. Det betyder, at lægen skal skrive årsagen til dødsfaldet. Lægen indberetter dødsfaldet til myndighederne. Familien kan henvende sig til en bedemand, som herefter tager sig af de praktiske ting omkring begravelsen eller bisættelsen. Det offentlige giver et mindre tilskud til begravelse og bisættelse.

Der findes begravelsespladser for de fleste godkendte religioner i Danmark.

Skilsmisse

Hvis et ægtepar vil separeres eller skilles, skal de sende en ansøgning til Familieretshuset.

Der skal ansøges om separation eller skilsmisse digitalt. Hvis man ikke har mulighed for at bruge nettet, kan man få hjælp hos Familieretshuset og på kommunens borgerservice. Her er det vigtigt på forhånd at bestille tid.

Man kan vælge at komme til et møde i Familieretshuset – en såkaldt vilkårsforhandling – hvor en sagsbehandler fortæller om, hvad det indebærer at blive separeret eller skilt.

Hvis man bliver enige om, hvorvidt én af parterne skal betale ægtefællebidrag til den anden, og – hvis man bor i en lejlighedsbolig – hvem der eventuelt skal fortsætte med at bo i lejligheden, så kan man blive skilt eller separeret i forbindelse med vilkårsforhandlingen. Hvis man ikke bliver enige, så vil Familieretshuset træffe en afgørelse om de spørgsmål, der er uenighed om.

Ved uenighed kræver det længere sagsbehandling, og man vil derfor først blive skilt eller separeret på et senere tidspunkt.

Hvis man er enige om, hvad der skal ske, behøver man ikke at komme til vilkårsforhandling.

Man kan blive skilt uden først at være separeret, hvis man er enige om det. Ved uenighed kan man normalt først blive skilt, når man har været separeret i seks måneder. Det koster 825 kr. (2024) at få behandlet en sag om separation eller

skilsmisse. Hvis der samtidig tilvælges en vilkårsforhandling, koster det et ekstra gebyr på 2.150 kr. (2024).

De samme regler gælder for separation og skilsmisse i et registreret partnerskab som for ægteskaber.

Krisecentre

Alle former for vold – både psykisk og fysisk vold – er ulovligt i Danmark.

Vold defineres som en handling eller trussel, der – uanset formålet – kan krænke en anden persons integritet. Vold kan også være en handling, som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen.

Bliver volden udøvet af ægtefælle, familie, kæreste eller tidligere ægtefæller/kærester kaldes det "vold i nære relationer". Bliver man udsat for vold – psykisk eller fysisk – kan man døgnet rundt ringe til den nationale hotline "Lev Uden Vold" på telefon 1888 og gratis få hjælp og rådgivning. Her kan man også blive henvist til et krisecenter.

Det gratis tilbud gælder for både kvinder og mænd.

På et krisecenter kan man bo med sine børn og få professionel hjælp til at kunne leve et fremtidigt liv uden vold.

Der er seks forskellige former for vold i nære relationer:

- Fysisk vold – f.eks. at blive slået eller sparket, at blive kastet ind i en væg eller rusket.
- Psykisk vold – f.eks. gentagne gange at blive nedgjort, at blive kontrolleret eller blive talt grimt til.
- Materiel vold – f.eks. dit tøj, din mobil eller andre ejendele bliver ødelagt.
- Seksuel vold – f.eks. at blive presset til seksuelle handlinger, du ikke har lyst til.
- Økonomisk vold – f.eks. at din partner styrer dine penge eller truer dig til at skrive under på gæld.
- Digital vold – f.eks. at dit MitID bliver misbrugt eller intime billeder af dig lægges på nettet uden dit samtykke.

Biblioteker

Hvis man har et sundhedskort, kan man bruge de danske folkebiblioteker. Her kan man gratis låne både fysiske og elektroniske bøger på mange sprog. Hvis bogen ikke findes på biblioteket, kan den oftest skaffes fra et af landets andre biblioteker. Hvis den findes på et andet bibliotek, bliver den bragt til det bibliotek, hvor man ønsker at låne den fra. Bøger kan lånes i op til en måned. Hvis man afleverer eller fornyer for sent, skal man betale et gebyr. Hvis man mister et materiale, som man har lånt, skal det erstattes.

Alle gebyrer og erstatninger skal betales direkte via kommunens opkrævning på "Mit betalingsoverblik" – beskeden sendes via digital post.

Bibliotekerne indbyder desuden til arrangementer for både børn og voksne. Nogle er gratis, mens man andre gange skal købe en billet.

Gensidig tillid

Danskerne er verdensmestre i tillid. De møder folk med tillid og stoler på hinanden. Der er en grundlæggende forventning om ærlighed i mødet med andre mennesker. Hvis man har aftalt at mødes til en bestemt tid, forventes det, at man kan stole på, at deltagerne kommer præcis til den

**GODDAG
DANMARK**

aftalte tid til mødet. Det skyldes, at mange danskere oplever, at tiden går – den kommer ikke – derfor føler de, at de spilder både deres egen og andres tid, hvis de skal vente med at komme i gang med et møde, fordi nogle af mødedeltagerne kommer for sent.

Netop det med at komme til tiden og ikke spilde andres tid er vigtigt for danskerne, fordi de har tradition for ofte at mødes og tale om tingene. Danskerne har tillid til hinanden, så man bruger samtalen til at forsøge at nå frem til enighed. Derfor forventer danskerne, at alle, der deltager i mødet, er opmærksomme og nærværende. Det opfattes som uhøfligt og et brud på fællesskabets aftale at samtale på kryds og tværs eller tale i telefon under et møde.

Danskerne forventer, at alles opmærksomhed er rettet mod det emne, der tales om.

"Hvorfor er danske sagsbehandlere så kontante og har kun kort tid til samtalerne?"

Mange, der kommer til Danmark, føler, at danskerne ikke udtrykker medfølelse, når de rådgiver borgerne. Sagsbehandlerne går som regel lige til sagen og svarer på spørgsmålene. De opleves som for professionelle. Sagsbehandlerne føler selv, at de ved at svare hurtigt og kontant kan spare tid, som de så kan bruge til at behandle flere sager.

"Danskerne kommer altid til tiden"

For danskerne er det vigtigt at møde til et aftalt tidspunkt. Det er vigtigt at møde på arbejde til tiden, at komme i skole til tiden og begynde møder til et aftalt tidspunkt. Danskerne føler, at de spilder tiden, hvis de skal vente på andre, som kommer for sent. I Danmark føler man, at tiden går, mens man i andre kulturer oplever, at tiden kommer – og i det tilfælde, så er der jo masser af tid.

??

PÅ JOB I DANMARK

Arbejdspladsen

I Danmark er det svært at se på påklædning og væremåde, hvem der er chefen, som har det overordnede ansvar, og hvem der er ansat. Der vil sjældent være forskel i tøj og mødetidspunkt, eller hvor man sidder i frokoststuen.

Det aftales med arbejdspladsen, hvordan ens mødetider er. Nogle steder er der en fleksibel arbejdstid, og andre steder tilbydes medarbejderen at kunne arbejde hjemmefra nogle af ugens dage.

Men uanset aftalerne er det vigtigt, at medarbejderne overholder dem. Man skal komme og gå til den aftalte tid, og man må ikke blive væk fra arbejdet, fordi man skal ordne private ting. Hvis der er tale om særlige forhold, så skal det altid aftales præcist med arbejdsgiveren på forhånd. Bliver man syg og ikke kan møde på arbejde, så er det vigtigt, at man hurtigt kontakter sin arbejdsplads for at melde sig syg.

Da ens arbejdsopgaver skal overtages af en kollega, bliver man ofte spurgt, hvor længe man forventer at være syg. Der kan findes særlige regler for, hvor meget sygefravær, man må have, uden at det får konsekvenser for ens ansættelse. Desuden kan arbejdsgiveren bede om en lægeerklæring. Det er et dokument, hvor ens læge på tro og love beskriver ens sygdom. Udgiften til lægeerklæringen skal arbejdsgiveren betale.

Det er ikke tilladt at drikke alkohol i arbejdstiden. Det er heller ikke tilladt at møde beruset op på sin arbejdsplads. I Danmark er det en uskreven regel, at man ikke lugter af spiritus, når man er på arbejde, så hvis man møder om eftermiddagen, er det en dårlig idé at have drukket f.eks. en øl til sin frokost. Man vil så lugte af øl – og ingen ved hvor mange øl, man har drukket.

Flere arbejdspladser har en kantineordning, som man betaler til. Her vil oftest

være et bredt udvalg af retter, ligesom det er muligt at vælge en helt vegetarisk kost. På mange arbejdspladser er det ikke tilladt at ryge – hverken på eget kontor eller på fællesarealerne.

Arbejdsmarkedet

Mange danskere er medlem af en fagforening. Det er frivilligt, om man vil være medlem, men på nogle arbejdspladser ser man gerne, at alle medarbejdere er medlem af en fagforening. Man skal betale et kontingent for at være medlem. Til gengæld står fagforeningen for forhandlinger om de generelle løn- og arbejdsvilkår, ligesom fagforeningen kan yde rådgivning og advokatbistand i tilfælde af sygdom og fratrædelse af jobbet.

På større arbejdspladser har de ansatte en tillidsrepræsentant, man kan henvende sig til, hvis der er noget, man ikke forstår eller noget, som man er utilfreds med. Tillidsrepræsentanten vil derefter henvende sig til chefen.

På arbejdspladser med mindst 10 ansatte skal de ansatte vælge én eller flere arbejdsmiljørepræsentanter.

I forbindelse med en ansættelse er det typisk, at man får udbetalt en aftalt løn,

samt at arbejdsgiveren indbetaler en vis procentdel af ens løn til en pensionsopsparing. Forenklet sagt, så er en arbejdsgiverbetalt pensionsopsparing typisk sammensat af et økonomisk bidrag fra arbejdsgiveren og et beløb, som man selv indbetaler.

Når man har et lønnet arbejde, optjener man "feriepenge" på sin arbejdsplads. Det er penge, som udbetales i de perioder, hvor man holder ferie. Det kan være ferie, man holder i aftalte perioder eller ferie, som man holder i forbindelse med et jobskifte.

Hvis man skifter arbejde, bør man bede om en anbefaling fra sit arbejdssted. Den kan man vise det næste sted, man søger arbejde. Dette gælder både, hvis man er blevet fyret, og hvis man selv har sagt op. Fagforeningerne forhandler med arbejdsgiverne om lønnen. Staten blander sig meget sjældent. Den måde, arbejdsmarkedet fungerer på, kaldes "den danske model". Fordi arbejdstagerne og arbejdsgiverne i fællesskab aftaler løn- og arbejdsvilkår. Derfor er der også meget få strejker i Danmark.

"Hvordan bruges det danske skattesystem?"

Meget kort fortalt bygger velfærdsstaten på, at alle, der kan arbejde, arbejder og betaler skat af de penge, som de tjener. Betalt skat går til staten, som er fællesbetegnelse for alle de mennesker, som bor i Danmark. Pengene bruges efterfølgende til at dække udgifter til bl.a. veje, skoler, sundhedsvæsen, forsvaret, sociale ydelser som f.eks. kontanthjælp, folkepension og børnepenge.

Arbejdsløs

Hvis man står uden job og derfor ikke kan forsørge sig selv, kan man i langt de fleste tilfælde få hjælp. Det kan være som enten dagpenge, kontanthjælp, uddannelseshjælp, integrationsydelse, selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse.

Er man medlem af en A-kasse (arbejdsløshedskasse), er man også sikret økonomisk støtte i en periode.

Når man skal have hjælp, er der nogle betingelser, man skal opfylde samt nogle regler, der skal følges. Det drejer sig bl.a. om, at:

- Man skal bo og opholde sig i Danmark.
- Man skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Det betyder, at man skal kunne tage et job med én dags varsel.
- Man skal være aktivt jobsøgende.

Man skal derfor melde sig ledig på portalen jobnet.dk, hvis man ønsker at få dagpenge, eller søger om kontanthjælp, uddannelseshjælp, integrationsydelse, selvforsørgelses- og hjemrejseydelse eller overgangsydelse.

Det er også vigtigt at give sit jobcenter besked, hvis man bliver syg. Man skal melde sig rask på Jobnet.dk

**GODDAG
DANMARK**

"Hvorfor står de mange, flotte legepladser tomme?"

Legepladserne er ofte tomme, fordi forældrene er på arbejde. Legepladserne vil ikke være tomme i ferier, på fridage og i weekenderne.

MYNDIGHEDER

Danskerne har generelt set en stor tillid til myndigheder. Danskerne er helt overordnet set sikre på, at myndighederne arbejder inden for lovens rammer, og at ingen i det offentlige er korrupte.

I Danmark er der et veludbygget retsvæsen og et synligt politi, som sørger for at håndhæve lovene.

Danskerne er grundlæggende sikre på, at myndighederne – f.eks. ansatte i stat og kommune, skattevæsenet og politi og retsvæsen – er indstillet på at hjælpe borgerne til at få løst deres problemer. At guide borgerne videre gennem et system, som af og til kan virke besværligt at orientere sig i.

Politi

I Danmark lægges der vægt på, at politiet er synligt i hverdagen, og at politiet er tilgængeligt. Politiet er hjælpsomt i mange sammenhænge. Politiet hjælper gerne ved forespørgsler om hverdagsagtige for-

hold, ligesom der naturligvis sættes mange ressourcer ind på at opklare lovovertrædelser.

I Danmark lægges der vægt på, at der kun går kort tid, fra man har behov for at tale med en ansat i politiet, indtil det er en realitet. Det kan være personlig kontakt via telefonen eller ønsket om at få hurtig assistance i forbindelse med sygdom, overfald eller brand.

Danmark er inddelt i 15 politikredse.

Det er bopælen, der afgør, hvilken politikreds man hører til, men man skal altid anmelde en forbrydelse til den politikreds, hvori forbrydelsen er begået. Hvis man anmelder digitalt eller ringer 112 eller 114, sørger politiet for, at sagen kommer til den rette politikreds.

Domstole

De danske domstole er helt uafhængige af både regeringen, Folketinget og kongehuset.

I Danmark findes tre forskellige domstole, som tager sig af civile sager og straffesager:

- Byret.
- Landsret.
- Højesteret.

I Danmark findes der 25 byretter, to landsretter og en højesteret. Den øverste myndighed er Højesteret.

Hvis man er utilfreds med en dom i Byretten, kan man få sin sag prøvet ved Landsretten. Principielle sager kan desuden prøves i Højesteret.

Straffe

Hvis man har modtaget en ubetinget fængselsdom, sættes man til afsoning i et af de

danske fængsler. I fængslet har man sin egen celle og får mad. Den indsatte tilbydes desuden et lønnet job inden for fængslets mure. Indsatte kan som regel modtage besøg én gang om ugen. De indsatte skal i bl.a. Københavnsområdet sende en besøgstilladelse til dem, de vil have besøg af. De besøgende undersøges/visiteres i forskelligt omfang. Det afhænger bl.a. af den indsatte's dom, hvor omfattende visitationen er.

Der findes forskellige former for fængsler/straf, bl.a. betinget dom, varetægtsfængsel, som man bliver sat i, før man får sin dom samt åbne og lukkede fængsler.

DET UFORMELLE MØDE MED DANSKERNE

Generelt set er danskerne meget uformelle og afslappede. Danskerne møder som regel nye mennesker med tillid og er åbne for at samtale. Det kan være helt uformelt i tog og busser. Det kan også være, når man mødes med forældre til ens børns legekammerater i f.eks. børnehaver og skoler.

Men et er de uformelle samtaler i det offentlige rum. Noget andet er at blive inviteret hjem i de private omgivelser. Her er danskerne mere tilbageholdende. Her skal man aftale at mødes – både når det gælder til en kort kop kaffe og til at spise et måltid sammen.

Men uanset hvor og hvornår man møder, så er samtalen meget vigtig i et demokrati. Man skal kunne diskutere og kunne være uenige uden at blive uvenner og uden at tage det som en personlig fornærmelse. En nyttig regel i samtalerne er, at når man

fremsætter en påstand, bør den følges af et "fordi", så man på den måde kan få forklaret sit udsagn. En diskussion behøver ikke at slutte med, at den ene part har ret, men efter en diskussion må begge parter gerne have fået en bedre forståelse af emnet.

Der findes nogle enkle regler for den demokratiske samtale:

- Når man taler sammen, bør man tale et sprog, som begge forstår.
- Det er vigtigt, at alle taler sandt. Man bør ikke lyve eller fortælle usande historier.
- Det kan være svært at forstå hinanden, hvis deltagerne i samtalen har forskellig kulturel baggrund, hvor det samme ord bruges med forskellig referenceramme. Det er derfor vigtigt, at man i en samtale mellem personer med forskellig kulturel

baggrund er omhyggelig med at komme med flere detaljer. Det kan f.eks. være en samtale om familieforhold, som er vanskelig, fordi forskellige kulturer kan have forskellige traditioner for, hvordan man omgås og behandler familiemedlemmer i forskellige situationer.

- I den demokratiske samtale skal man tale kort og gerne komme direkte ind på samtaleens hovedemne. Det er meget dansk. I mange kulturer starter man ofte med en længere række høfligheder og med at sige tak til f.eks. arrangører, lærere og familie. I Danmark er dette som regel underforstået.

Lær dansk

En vigtig del af det at komme godt ind i det danske samfund er at lære dansk. Forskellige steder tilbydes gratis danskundervisning – bl.a. på en række sprogskoler. De første fem år efter ankomst til Danmark tilbydes gratis undervisning i dansk. Efter fem års ophold i Danmark skal der betales for undervisningen. Man kan tage kurser i dansk på flere niveauer. Et fælles sprog er med til at give en fælles følelse af tryghed og er med til at etablere gode fællesskaber. Desuden tilbydes gratis modersmålsundervisning til børn og unge.

Kommunen kan henvise borgere med en udenlandsk baggrund til uddannelsessteder, hvor man kan følge forskellige typer af uddannelse, der både er rettet mod job og uddannelse.

Det er også muligt at søge om optagelse på en uddannelse. Det kan f.eks. være en erhvervsuddannelse, en gymnasial uddannelse eller en videregående uddannelse. Flere uddannelser har særlige "forkurser", som forberedelse til den egentlige uddannelse.

Gensidig respekt for andre

Generelt forventes det, at man taler pænt og venligt til hinanden og ikke begynder at skælde ud – også selv om man bliver uenige eller endda bliver uvenner.

Forældre er ansvarlige for, at deres børn taler pænt om og til andre børn, forældre, lærere og pædagoger, uanset om man er enige i det, der bliver sagt og gjort.

Forældrene skal derfor selv vise de gode eksempler og være tydelige rollemodeller. I Danmark siger de fleste mennesker "du" til hinanden. Dette er et tegn på en lighedskultur. I nogle supermarkeder og andre forretninger kan man komme ud for at blive tiltalt "De".

**GODDAG
DANMARK**

ET TYPISK DANSK FAMILIELIV

Forældre har ansvaret for deres børn, indtil de fylder 18 år.

Far og mor har de samme rettigheder og pligter. Begge bestemmer sammen over børnene, økonomien og familiens dagligliv. I den demokratiske familie løses opgaverne i fællesskab. Det er også typisk, at forældrene giver børnene mere og mere frihed, efterhånden som de bliver ældre. Drengene og piger opdrages ens. Det betyder, at børnene gives de samme muligheder og rettigheder. Arrangerede ægteskaber er ikke tilladt.

Omskæring af piger er i følge loven forbudt. Selv om den bliver foretaget i udlandet, kan det medføre fængselsstraf i Danmark for forældrene.

I Danmark er det tilladt, at to personer af samme køn kan blive gift enten på rådhuset – en borgerlig vielse – eller i kirken. Det er muligt for familien at adoptere børn.

Samspil mellem generationer

En familie har frihed til at leve, som den vil. Familien bestemmer selv, hvor den vil bo, hvordan den vil styre økonomien, og hvordan den vil opdrage deres børn.

Den ældre generation hjælper ofte med at passe børnebørn. Generationerne mødes til fødselsdage og højtider. Bedsteforældre giver børnebørnene gaver til jul og fødselsdag.

Det er sjældent, at flere generationer bor i den samme bolig. Hovedparten af boliger i Danmark – både lejligheder og villæer – er ofte indrettet med plads til et

forældrepar og så nogle børn. Men der er ændringer på vej, så familier kan finde større boliger – gerne i udkanten af byerne og på landet – hvor der er plads til større familier, hvor flere generationer kan bo sammen.

Mange familier med børn vil gerne indrette sig, så børnene har deres eget værelse, så de f.eks. kan lave lektier i fred og ro, ligesom de uforstyrret kan have besøg af venner.

Danske fester

Fødselsdage for børn fejres typisk ved, at barnets kammerater fra skole eller børnehave inviteres til en sammenkomst i f.eks. hjemmet. Det vil som regel være hele klassen, der inviteres, ellers deles gæsterne op, så det bliver gruppen af drenge eller piger.

Børnene kommer til den tid, der står på invitationen, og medbringer en lille gave. Hvis det er små børn, så inviteres forældrene typisk med. Gæsterne får ofte kakao eller sodavand og en lagkage. I lagkagen er tændte stearinlys – antallet af lys angiver, hvor mange år fødselsdagsbarnet fylder. Fødselsdagsbarnet skal puste lysene ud – helst på én gang. Derefter spises kagen. Fødselsdagen varer omkring tre timer. Der vil ofte været arrangeret lege som f.eks. en skattejagt. Her skal deltagerne finde en skat ved hjælp af et kort, som en voksen har tegnet. Skatten kan f.eks. indeholde slik.

Når der inviteres til større voksenfødselsdage og mærkedage, så sker det ofte, at der holdes taler, hvor der sluttet af med at råbe "Hurra!". Desuden er det meget almindeligt, at en af gæsterne har skrevet en sang, som handler om personen, der

fejres. Den er skrevet på en melodi, som alle kender. Der deles kopier ud til alle gæsterne, som herefter synger sangen.

Fest på arbejdspladsen

På de fleste danske arbejdspladser holdes der op til sommerferien en sommerfest, og i december holdes der julefrokost eller en vinterfest.

Det er almindeligt, at man ved festerne samles for at spise sammen. Til festerne serveres ofte alkohol, men mange vælger også alene at drikke bl.a. sodavand, juice og andre drikke uden alkohol. Så man kan sagtens deltage i festlighederne uden at drikke alkohol.

Her hygger både chefer og ansatte sig på tværs af faggrænser og ønsker hinanden en god sommer eller en glædelig jul. Man behøver ikke deltage i festlighederne, men kan nøjes med at ønske sine arbejdskammerater en god sommer eller en god jul og et godt nytår og derefter forlade festen.

Ofte er det meget hyggelige sammenkomster, hvor man er sammen under mere uformelle former – og nok så givtigt – kan opbygge et nyttigt netværk. Man kan lære sine kolleger at kende på en ny måde, og dermed måske på sigt også skaffe sig mere end kolleger. Nemlig venner.

Det er vigtigt, at man opbygger netværk.

SÅDAN BRUGER DANSKERNE DERES FRITID

Forældre/børn-samarbejder i vuggestuer, børnehaver og skoler

Skoler, børnehaver og vuggestuer har bestyrelser valgt blandt forældrene. De udstikker principper for samarbejdet mellem dagtilbud og hjem.

De fleste danskere dyrker en form for sport. Børnene har idræt i skolen og dyrker ofte en sportsgren i deres fritid. Forældrene er medlem af et fitnesscenter eller en idrætsklub.

Børnene dyrker sport for at røre sig og for at være sammen med andre børn.

De voksne dyrker sport for at holde sig i form og af hensyn til deres helbred. Også ældre mennesker dyrker motion for at undgå for mange skavanker. Selv danskere med handicap kan dyrke forskellige former for idræt – det kan være hold, som er beregnet for handicappede. Ældre og folk med store handicap, som gør, at de ikke

kan bevæge sig ret meget, kan f.eks. dyrke stoleygnastik og dermed være med til at øge deres velvære og helbred. Det koster penge at være medlem af en idrætsklub.

Prisen for et medlemskab holdes nede, fordi mange medlemmer yder et stykke frivilligt og ulønnet arbejde for klubben. Trænere arbejder frivilligt, forældre køber børn til og fra kampe og stævner, og nogle forældre vasker klubtrøjer.

Foreninger

Man siger, at Danmark er foreningernes land. Mange danskere er medlem af en eller flere foreninger. Man kan f.eks. være medlem af en fagforening, en sportsforening og en forening, hvor man kan dyrke sine interesser for f.eks. madlavning. Hvis man er interesseret i naturen, kan man være med i en vandrekklub eller

mere specifikt en ornitologisk forening, hvis fugle har ens store interesse. Der findes foreninger til næsten enhver interesse. I foreningerne møder man folk, som interesserer sig for det samme som en selv. Fælles for alle foreninger er, at det koster penge at være medlem, og at der vælges en bestyrelse, som udfører arbejdet ulønnet og frivilligt.

Frivilligt arbejde betyder, at en person gør et stykke arbejde af lyst og uden at få løn for det.

Definitionen af et frivilligt arbejde er, at man ikke må tjene penge på det frivillige arbejde. Arbejdet skal være til gavn for andre end én selv og ens familie. Frivilligt arbejde kan udføres af folk i alle aldre.

I Danmark ydes der frivilligt arbejde f.eks.

- i sportsklubber
- på plejehjem
- blandt flygtninge
- på hospitaler

GODDAG DANMARK

“Hvorfor spiser danskerne det samme hvert år til jul?”

Danskerne holder meget af traditioner. Især i forbindelse med højtid er det vigtigt “at gøre som man plejer”. Traditioner giver tryghed! For eksempel spiser danskerne de samme retter til julemiddagen hvert år.

Som forældre kan man blive bedt om at yde frivilligt arbejde i ens børns vuggestue, børnehave, skole eller fritidsordning.

Generelt kan det være vigtigt at kunne sige, at man har ydet eller yder frivilligt arbejde, hvis man søger et betalt arbejde. Det frivillige arbejde fortæller andre, at man er parat til at hjælpe uden at få penge for det.

Desuden kan det frivillige arbejde være med til at sikre, at man får et godt netværk og dermed får en forankring i sit nærområde.

“Danskerne opfører sig anderledes til store fester!”

Når danskerne fejrer en mærkedag eller en person, holdes der taler og råbes hurra. Desuden er det meget almindeligt, at en af gæsterne har skrevet en sang, der handler om personen, der fejres. Den er skrevet på en melodi, som alle kender. Der deles kopier ud til alle gæsterne, som herefter synger sangen.

LINKS TIL SUPPLERENDE LÆSNING

**GODDAG
DANMARK**

Borgerservice:

<https://www.borger.dk/>

Demokrati:

<https://www.ft.dk/da/leksikon/Demokrati>

Den danske model:

<https://bm.dk/arbejdsomraader/arbejdsvilkaar/den-danske-model/>

Digital pladsanvisning:

<https://www.borger.dk/Handlingsside?selfserviceld=089fbb51-c6b1-4aed-82b8-553ad8943870>

Domstolene:

<http://www.domstol.dk>

Råd og vejledning om bl.a. prævention hos Sex og Samfund:

www.sexogsamfund.dk

Folketinget:

<http://www.ft.dk>

Frivilligt arbejde:

frivilligjob.dk

Fængsler:

<https://kriminforsorgen.dk/>

Fødselsregistrering:

<https://www.borger.dk/Sider/foedselsregistrering.aspx>

Fødsler:

<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/befolkning/foedsler>

Grundloven på let dansk:

<https://bibliotek.dk/materiale/grundloven-paa-let-dansk/work-of%3A870970-basis%3A23729016?type=bog>

Grundloven:

<https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/grundloven>

Hilsen:

<https://da.wikipedia.org/wiki/Hilseform>

http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Sprog/Sprogvidenskab,_overbegreber/tiltaleform

Højtider:

<http://www.kristendom.dk/hoejttider>. Store bededag er afskaffet 2023

Korruption:

<http://transparency.dk/korruption/korruption-i-danmark/>

Kort om Danmark:

<https://www.norden.org/da/information/fakta-om-danmark>

Life in Denmark:

www.lifeindenmark.dk

Ligestillingsloven:

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2020/1147>

Mit id:

<https://www.mitid.dk/kom-i-gang-med-mitid/>

Møde med institutioner:

<https://www.borger.dk/>

Skoler:

<https://www.borger.dk/Sider/skole-og-uddannelse.aspx>

Studiekreds håndbog:

<http://www.folkevirke.dk/aktiviteter/studiekredsmateriale/>

Sundhedsvæsen:

<https://www.borger.dk/Sider/sundhed-og-sygdom.aspx>

Tandlæge:

https://www.tandlaegeforeningen.dk/Patienter/Priser/tilskud_tandpleje_2013/boern_unge_under_18_aar_sektion/boern_unge_under_18_artikel.aspx

Ved ønske om en anbefaling:

<https://www.detfagligehus.dk/spoergsmaal-og-svar/ophoer-af-job/har-jeg-krav-paa-en-anbefaling/>

Vejret:

<http://www.dmi.dk/>

Velfærdsstaten:

<https://faktalink.dk/titelliste/velfaerdsstaten/introduktion-til-velfaerdsstaten>

Vold:

<http://www.lokk.dk/For-fagfolk/Lovstof/Danske-love-og-regler/>

Vuggestuer og børnehaver:

<https://www.borger.dk/Sider/Dagpleje-vuggestue-boernehave-og-privat-pasning.aspx>

Ældre og handicappede:

<https://www.borger.dk/Sider/aeldre.aspx>

A		L	
Abort	17	Ligestilling	9
Arbejdsløs	26	Læger	15
Arbejdsmarkedet	25	M	
Arbejdspladsen	24	MitID	13
Arveloven	10	Myndigheder	28
B		Myndighedsalder	9
Barselsorlov	16	O	
Behandling af børn	10	Offentlige folkeskoler	18
Biblioteker	22	P	
Børnehaver	17	Politi	28
Børnepasning	17	Psykolog	15
C		R	
CPR-nummer	12	Religionsfrihed	9
D		Respekt for andre	31
Danmark	6	Rettigheder	10
Danskerne	30	S	
Dansk sprog	31	Samspil mellem generationer	32
Demokrati	8	Skilsmisse	20
Digital Post	12	Skolegang	18
Domstole	28	Skoler	18
Død	20	Straffe	29
F		Støtte til ældre	20
Familieliv	32	Sundhedskort	13
Fester	33	Sundhedsvæsnets	15
Fest på arbejdspladsen	33	T	
Foreninger	34	Tandlæge	15
Friskoler og private grundskoler	18	Tillid	22
Fritid	34	Tillid og demokrati	6
Fritidsordninger	19	Y	
G		Ytringsfrihed	8
Grundloven	8	Æ	
H		Ældrepleje	19
Hospitaler	16	Ø	
J		Økonomi	10
Job	24		
K			
Kriminel lavalder	9		
Krisecentre	21		

KOLOFON

Kulturguiden
"Goddag Danmark"

Udgiver
Folkevirke

Redaktion
Annemarie Balle og Jeanne Bau-Madsen

© Folkevirke

Projektet er støttet af
Dansk Folkeoplysnings Samråds
Udviklingspulje til Folkeoplysning 2023

Medfinansieret af Den Europæiske Union

Eksemplarer kan købes ved henvendelse til
Folkevirke,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K.,
folkevirke@folkevirke.dk

Forlaget Himmerland
ISBN: 97887-975602-0-4

Med kulturguiden "Goddag Danmark" i hånden får du hurtigt et overblik over, hvordan du let kan finde rundt i det danske samfund. "Goddag Danmark" kan bruges af både tilflyttere, nydanskere og ud-lændinge, som er i Danmark på gennemrejse. Desuden er den også god at læse i, hvis man hurtigt skal hjælpe en medborger. I "Goddag Danmark" er der samlet en række nyttige oplysninger om de vigtigste regler og love. Der fortælles også om de uskrevne regler og de omgangsformer, som de, der er vokset op i Danmark, er fortrolige med. "Goddag Danmark" er bygget op efter temaer, så den er let at finde rundt i. Desuden har kulturguiden et rigtig godt stikordsregister, så den også kan bruges som opslagsbog. Hvis der er brug for supplerende information, så står der bagest en række links til centrale steder, hvor man kan læse videre om de enkelte emner. Kulturguiden "Goddag Danmark" udgives på dansk, engelsk og tyrkisk.

Kulturguiden

**GODDAG
DANMARK**